

ЛУЦАК Олена Віталіївна,
заступник директора з виховної роботи,
вчитель-методист української мови та літератури,
Київська гімназія східних мов №1,
відмінник освіти України
(м.Київ, Україна)

АГАТАНГЕЛ КРИМСЬКИЙ І ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Агатангел Юхимович Кримський - видатний вчений-енциклопедист, письменник, поет, педагог, літературний критик, перекладач, етнограф, ім'я якого повернулося до нас із забуття. Народившись у 1871 році на Волині у російськомовній родині (його батько був кримським татариним, а мати походила з польсько-литовського роду із Білорусі), він почувався українцем та присвятив своє життя розбудові української науки. Любов до української мови йому прищепили Павло Житецький та Михайло Драгоманов ще під час навчання у колеґії Павла Галагана. Наслідуючи сімейні традиції, Агатангел зацікавився Сходом та навчався у Лазаревському інституті східних мов у Москві, а згодом закінчив історико-філологічний факультет Московського університету. Вчений ніколи не поривав зв'язків із Україною. Перебуваючи в Москві, він став членом нелегального гуртка «Українська громадка», встановив тісні зв'язки із Іваном Франком та Михайлом Павликом, які друкували його твори та переклади зі східних мов. З 1918 року Агатангел Кримський постійно проживав у Києві, де працював секретарем Української Академії наук, заснованої гетьманом Павлом Скоропадським. В історії української науки з ім'ям Кримського пов'язують збирання та об'єднання наукових сил України. [4, с.264]. У 1919 році академік Агатангел Кримський разом із Іваном Огієнком та Євгеном Тимченко взяв участь у створенні українського правопису. «Найголовніші правила українського правопису» - перший в історії України офіційний загальнодержавний правописний кодекс. В умовах складних геополітичних змін, війн і соціальних катаклізмів він справляв визначальний вплив на формування української мови як національного, а не етнологічного феномену [5, с.4]. Вчений залишив по собі унікальні дослідження української мови, опублікував наукові праці «Украинская граматика» у двох томах (1907-1908 рр.), «Українська мова, звідкіля вона взялася і як розвивалася» (1922 р.) та ін.

Відомий вчений-славист, сходознавець, письменник і перекладач, арештований в липні 1941-го року за участь у неіснуючій контрреволюційній організації. Закінчив життєвий шлях Агатангел Кримський у тюремній лікарні 25 січня 1942 р. у місті Кустанаї в Казахстані.

Агатангел Кримський вважав, що перша ознака національності - мова, тому свідомо обрав для себе українську. «Я зрозумів, що мушу бути українофілом - це я зрозумів цілком свідомо. І от я жадібно ухопився за українство. Кожнісіньку вільну від «офіційних занять» часину я присвячував Україні. Перша ознака національності є мова - я й нею найперше заклопотався, пильно читав усякі книжки, особливу вагу звертав на етнографічні матеріали, перечитав усякі філологічні праці», - писав Агатангел Кримський у своїй автобіографії. [2, с. 126]

Українська мова є визначальним чинником і головною ознакою ідентичності української нації, яка історично сформувалася і протягом багатьох століть безперервно проживає на власній етнічній території [1, с.4].

А.Ю.Кримський - взірець громадянина-патріота України, носія культурно-мовних цінностей особистості. На уроках української мови учні презентують власні дослідження та проекти, присвячені А.Ю.Кримському. Здобувачі освіти усвідомлюють, що саме мова є фундаментом національно-культурної ідентичності особистості.

Основна мета навчання української мови полягає у формуванні національно свідомої, духовно багаті мовної особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно,

комунікативно доцільно користуватися засобами рідної мови - її стилями [6, с.4]. Передумовами успішної організації навчання мови є комунікативна спрямованість, мотпвованість, ціннісна орієнтація, проблемність, змістовність, ситуативність.

Для формування мовної та мовленнєвої компетентності провідну роль на уроці української мови відіграє добір дидактичного матеріалу, що є засобом формування ціннісних орієнтирів. Одним з найважливіших завдань уроку мови є формування особистості учня як громадянина-патріота України. З цією метою широко застосовуємо можливості навчального матеріалу. Так, до прикладу, під час вивчення теми «*Ступені порівняння прикметників*», використовуємо завдання:

Немає кращоїземлі, ніж та, де ти народився.

Руки мамині для мене — найсвятіші в світі. (С. Жупанин)

Зусіх скарбів найціннішим є життя.

Захищати свою Батьківщину — найвища почесть.

Хліб сильніший за все. Він дорожчий за золото. (О.Сизоненко)

Поясніть вислови. Визначте прикметники, з'ясуйте ступінь порівняння кожного та способи їх творення.

У ході вивчення теми:«*Способи вираження присудка. Тире між підметом і присудком*» (8 клас) пропонуємо завдання: складіть статтю до Вікіпедії на тему: «Київська гімназія східних мов №1: історія та сучасність». Використайте словосполучення, поясніть написання власних назв. Поясніть вживання тире.

Унікальний навчальний заклад, директор Антонюк Павло Павлович, вивчення східних мов, Агатагел Кримський, вулиця Львівська, 25, Китайська Народна Республіка, Японія, Арабська Республіка Єгипет, Республіка Корея, Міжнародний конкурс «Китайський міст», Інститут Конфуція. [3, с.46].

Українська мова є пріоритетною в розвитку мовної особистості. Навчання української мови дозволяє поєднувати знаннєвий, діяльнісний і ціннісний компоненти. Мовна освіта, мовне виховання є основою розвитку культурно-мовних цінностей особистості.

Література

1.Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Суми:ТОВ «ВВП НОТІС», 2019. 56 с.

2. Кримський А. Ю. Твори: в 5 т. / редкол.: І. К. Білодід (голова) та ін. Київ: Наук, думка, 1973. Т. 5. Кн. 1: Листи (1890-1917)/ред. С. Д. Зубков. 547 с.

3.Луцак О.В. Проблема компетентісно орієнтованого підходу до розвитку культурно-мовних цінностей учнів на уроках української мови/Українська мова і література в школі, 2018. №2. с.45-48

4.Огнева О. «Українським націоналістом я ніколи не був...»/А.Кримський. Нараиси життя і творчості. /Ін-т сходознавства ім.А.Кримського НАН України. Київ: Видавничий дім «Стилос», 2006, 273 с.

5.Український правопис: схвал. Постановою Каб.Міністрів України№437від 22.трав.2019 р., Репрінт.вид.Харків:Право, 2019. 292 с.

6.Шелехова, Г.Т., Пентилюк, М.І.Українська мова. 5-9 клас: Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Київ, 2012. 64 с.